

ZONNE-ENERGIE in de historische binnenstad

bijlage 2 bij raadsvoorstel
Zonnepanelenbeleid binnenstad 2021

REACTIENOTA & ADVIEZEN

Participatieproces en adviezen stakeholders

Toelichting op de participatie-reacties en adviezen van stakeholders m.b.t. de voorgestelde verruiming van het zonnepanelenbeleid

Inhoud:

1. Participatieproces: samenvatting en conclusies
2. Samenvatting adviezen Stakeholders en Commissie Ruimtelijke Kwaliteit
3. Volledige tekst adviezen Stakeholders en Commissie Ruimtelijke Kwaliteit:
 - A. Adviezen Binnenstads Bewoners Netwerk (BBN)/ Zon op Amersfoort
 - B. Adviezen Oudheidkundige Vereniging Flehite/ Forum Ruimtelijk Erfgoed
 - C. Schriftelijke reactie landelijke Erfgoedvereniging Heemschut
 - D. Adviezen Commissie Ruimtelijke Kwaliteit/ Erfgoedcommissie

1. samenvatting en conclusies participatieproces

Op 4 februari 2021 is een concept-zonnepanelenbeleid voor de historische binnenstad vastgesteld door het college en in een brede participatie voorgelegd aan de stad.

Door middel van bewonersbrieven, stadsberichten en overige (sociale) media is de stad geïnformeerd. Op de webpagina www.amersfoort.nl/duurzaamergoed is alle relevante informatie opgenomen die beschikbaar was voor de digitale participatie. Stakeholders zijn separaat geïnformeerd (zie deel 2 van dit document).

De informatie heeft een relatief groot bereik gehad. Geconcludeerd kan worden dat het onderwerp leeft in de stad. Op basis van de bewonersbrieven en berichten in de media zijn er 256 individuele reacties ontvangen via de reactieformulieren. Daarnaast is via mail en sociale media gereageerd en zijn veel vragen gesteld. In dit document zijn een samenvatting en de belangrijkste conclusies opgenomen.

In het algemeen kan worden geconcludeerd dat de informatie die is gedeeld via website, informatiefilmpje en media goed ontvangen is. Op hoofdlijnen is de inhoud van het voorgestelde zonnepanelenbeleid en de vraag aan de stad goed begrepen. In de feedback wordt dit in het overgrote deel van de gevallen aangegeven. Er is waardering voor het informatiefilmpje.

De uitkomsten van de reacties op de inhoud van het voorstel zijn:

- 43% van de respondenten is het op hoofdlijnen eens met het voorstel. Een deel hiervan plaats wel kanttekeningen bij (onderdelen van) het conceptbeleid;
- 40% is het oneens met het voorstel
- 14% is het gedeeltelijk (on)eens met het voorstel.

Van de respondenten die het oneens of deels oneens zijn met de voorstellen (in totaal 54% van de reacties) wil circa 9% een verdere verruiming van de mogelijkheden voor zonne-energie in de binnenstad ten behoeve van verdere (of eenvoudigere) verduurzaming. De overige 91% geeft aan dat ze (een deel van) het beleid een te grote aantasting vinden van de cultuurhistorische waarden van de binnenstad. In de toelichtingen op de reactieformulieren zijn de argumenten nader onderbouwd.

In de separatie bijlage 3 bij het raadsvoorstel zijn de resultaten van het participatieproces grafisch weergegeven in een infographic.

Conclusies participatie

De discussiepunten in de reacties richten zich vooral op een specifiek deel van het voorgestelde beleid, dat betrekking heeft op de meest monumentale delen van de binnenstad.

Over het algemeen is er consensus over de voorgestelde verruiming van de mogelijkheden voor zonnepanelen op de minder beeldbepalende plekken in de historische binnenstad: bij solitaire complexen van recente datum (die geen onderdeel uitmaken van samenhangende historische gevelwanden) en bij nieuwbouw. In enkele reacties wordt gepleit voor nog meer vrijheid op deze locaties, in het belang van een zo efficiënt mogelijke verduurzaming. Over het algemeen wordt echter ingestemd met de voorwaarden en uitvoeringsrichtlijnen uit het concept-beleid, ook al vraagt dat wel in veel gevallen producten en

oplossingen die duurder zijn of die een lager rendement hebben dan standaard zonnepanelen.

(Ter informatie: De VVE's van Binnen de Veste zijn al bezig met een onderzoek naar een integrale aanpak voor verduurzaming van dit grote complex in de binnenstad. De door hen ontwikkelde drie scenario's sluiten aan bij het voorgestelde beleid).

De meest kritische geluiden hebben vooral betrekking op de historische kern van de binnenstad, met de vele monumentale daken. Ook de tussengelegen panden in de samenhangende gevelwanden (vaak beeldbepalend of beeldondersteunend) dragen belangrijk bij aan de historische kwaliteiten van het beschermd stadsgezicht. Dit vraagt daarom een zoveel mogelijk eensluidende aanpak.

In het concept-beleid is voorgesteld dat zonnepanelen hier mogen worden toegepast op de delen van de daken die niet zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte. Veel respondenten zijn daarover kritisch.

Ook de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK-Erfgoedcommissie, inclusief stadsbouwmeester) en de Oudheidkundige Vereniging hebben m.b.t. een verruiming van de mogelijkheden op deze locaties een negatief advies gegeven (zie deel 2 van dit document).

In de reactieformulieren (en de adviezen van CRK en stakeholders- zie deel 2) zijn daarbij de volgende argumenten het meest genoemd:

- Dakenlandschap: de verruiming zal negatieve gevolgen hebben voor de uitzonderlijke kwaliteiten van het historische dakenlandschap in de kern van de binnenstad;
- Beeld vanuit binnenterreinen: in diverse reacties wordt (ook aan de hand van foto's) betoogd dat de waarden van de binnenstad zich niet beperken tot de vanaf straat zichtbare delen en dat de binnenstad niet alleen maar moet worden benaders als een 'decor'. Naast het dakenlandschap zijn er ook effecten op het zicht vanaf en waarde van binnenterreinen, voor bewoners en bezoekers;
- Complexiteit van de regelgeving: de binnenstad vraagt om een gedifferentieerde aanpak en maatwerk als het gaat om zonnepanelen. Een verruiming van de mogelijkheden leidt tot vrij complexe regels. De interpretatie daarvan is soms lastig (dit blijkt ook uit de reacties op het concept-beleid, waarin regelmatig verkeerde conclusies worden getrokken). In het uiteindelijke beleid kunnen de uitgangspunten wel gebundeld worden en kan zoveel mogelijk duidelijkheid worden gegeven op basis van de kaart. Er blijft echter een kans op verkeerde interpretatie en fouten;
- Risico van glijdende schaal: met het bieden van meer ruimte voor zonnepanelen ontstaan nieuwe dilemma's en grensgevallen. Een aanzienlijk deel van de respondenten en ook de CRK zijn bang voor een glijdende schaal. Met name in de bepaling van de zichtbaarheid zal discussie ontstaan: tot hoe ver gaat dit, is 'een klein beetje zichtbaar' nog wel acceptabel?. Ook zullen, als maatwerkoplossingen of speciale producten te duur blijken, wellicht concessies worden gedaan aan de kwaliteit van de oplossingen en de uitvoeringsrichtlijnen. Ook fouten kunnen aanleiding vormen tot navolging en een glijdende schaal;
- Effectiviteit: De monumentale daken zijn in de meeste gevallen verbonden met kleinschalige panden met rode pannendaken (met een dakhelling tussen de 45 en 60 graden). Met een verruiming van de mogelijkheden voor deze categorie kunnen relatief veel van deze kleine eenheden mogelijkheden krijgen voor de toepassing van zonnepanelen. Het gaat echter om kleine en versnipperde daken, die vaak geen optimale condities hebben voor zonnepanelen (op het gebied van dakhelling, bezonning en obstakels:

dakkapellen, schoorstenen e.d. worden meestal ook zoveel mogelijk op de onzichtbare dakvlakken geprojecteerd). De totale effectiviteit en de bijdrage aan de verduurzamingsopgave is voor deze categorie daarom het meest beperkt, terwijl de negatieve effecten het grootst zijn. Zonnepanelen blijven voor deze categorie een deeloplossing die moet worden aangevuld met andere maatregelen of collectieve voorzieningen. (Alleen het grote dak van de Sint Joriskerk vormt hierop een uitzondering: hiervan zijn substantiële delen niet zichtbaar vanuit de openbare ruimte. Deze bieden daarom ruimte voor een vrij groot vlak met zonnepanelen).

De voorstellen voor de platte en afwijkende daken bieden veel meer en effectievere mogelijkheden, met veel minder impact op de historische waarden. Voor de platte daken geldt echter dat eigenaren van de grotere (winkel)complexen tot nu toe weinig bereid zijn tot actie.

In totaal kunnen met het nieuwe beleid circa 10.000 extra zonnepanelen worden toegevoegd (een toename van ca. 30% ten opzichte van de huidige situatie), waarvan 7.000 op –de meer gevoelige- waardevolle daken. Ter vergelijking: 10.000 panelen komen overeen met de oppervlakte van zo'n 2 voetbalvelden;

- Ook aspecten als brandveiligheid en bouwkundige complicaties worden soms in de reacties genoemd. Daar waar op bedrijventerreinen brandveiligheid een probleem vormt bij realisatie van zonnepanelen (o.m. vanuit verzekeraars), moet dit zeker voor de binnenstad als risico worden benoemd met de vele onvervangbare monumentale houten kapconstructies;
- Daarnaast vragen veel respondenten aandacht voor het feit dat de mogelijkheden van goede collectieve voorzieningen nog onvoldoende worden onderzocht en benut. Daarmee kunnende historische daken worden ontzien. Nu zien veel eigenaren zich in het participatieproces genoodzaakt om te kiezen voor zonnepanelen op het eigen dak, omdat onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Ook wordt de wens uitgesproken om te stimuleren dat bestaande mogelijkheden voor zonnepanelen in de binnenstad (eerst) beter worden benut (bv op de grote platte daken van winkelpanden).

Verder zijn er kritische geluiden vanwege de focus van het beleid op de binnenstad, waar er elders in de stad veel betere kansen liggen voor zonnepanelen, bijvoorbeeld op industrieterreinen. *(Daarbij wel de kanttekening dat alleen voor monumenten en beschermde stadsgezichten een vergunningplicht geldt voor zonnepanelen en dus beleidsuitgangspunten moeten worden opgesteld. De constatering dat elders in de stad betere kansen liggen voor zonnepanelen ontslaat ons niet van de verplichting om de kaders voor de binnenstad vast te leggen).*

- Veel respondenten merken nog op dat het voor de panden in de binnenstad belangrijk is om niet alleen te focussen op zonnepanelen maar te kijken naar een totaalaanpak voor verduurzaming. Daarbij is het zaak om eerst het energieverbruik in te perken door bijvoorbeeld beter te isoleren alvorens over te gaan op de plaatsing van zonnepanelen. Dit komt voort uit de zogeheten 'trias energetica', waar men bij verduurzaming begint met vermindering van het energieverbruik, om vervolgens over te gaan op alternatieve vormen van het opwekken van energie. Ook hierbij is het wenselijk niet alleen naar zonne-energie te kijken maar ook naar innovatieve oplossingen die beter passen bij de binnenstad.

Voorstanders van het beleid of respondenten die aangeven dat ze ruimere mogelijkheden willen voor zonne-energie wijzen op het zwaarwegende belang van verduurzaming en, net als de 'tegenstanders', op het ontbreken van goede alternatieven voor eigenaren.

Waar voor- en tegenstanders van een verruiming van het zonnepanelenbeleid verdeeld zijn is er ook een grote gemene deler in de participatiereacties: er is veel behoefte aan meer ondersteuning en aan aanvullende of alternatieve (collectieve en innovatieve) oplossingen voor de verduurzaming van de binnenstad. Zonnepanelen zijn voor sommigen een 'quick win', maar kunnen ook grote consequenties hebben voor de waarden van het gebied. In vrijwel alle gevallen is het alleen een deeloplossing en zijn er op het niveau van de individuele panden beperkingen om op een verantwoorde manier te verduurzamen.

Voor een deel is dit de 'prijs' die betaald moet worden voor het wonen in de aantrekkelijke historische binnenstad en hebben bewoners hiervoor begrip. Geconcludeerd wordt echter dat de verschillen te groot worden. Eigenaren staan in de binnenstad voor een dubbele opgave in het algemeen belang: verduurzaming en een zorgvuldige instandhouding van het erfgoed.

De totale verduurzaming van de binnenstad vormt een complexe opgave.

In alle gevallen is het belangrijk dat er voor de historische binnenstad - als bijzonder en kwetsbaar gebied- een plan van aanpak komt voor de integrale verduurzaming en voor de wijze waarop eigenaren hierbij worden ondersteund. Als dat nog niet op korte termijn realiseerbaar is, moet de gemeente wel een visie en perspectief uitdragen.

Ook goede advisering en snelle procedures zijn gewenst.

Vanwege het collectieve erfgoedbelang zijn verduurzamingsmogelijkheden in de binnenstad complexer, duurder en/ of beperkter dan voor anderen. Steeds verdergaande concessies aan de unieke waarden van de binnenstad zijn als 'oplossing' echter ongewenst.

Aandachtspunt: vergunningplicht komt voort uit landelijke wet- en regelgeving

In veel reacties (ook vanuit enkele Stakeholders in deel 2) wordt de vergunningplicht voor zonnepanelen ter discussie gesteld of wordt voorgesteld om meer of juist minder zonnepanelen vergunningvrij te maken in de binnenstad op basis van uitvoeringsrichtlijnen.

Dit is echter thans niet mogelijk. De vergunningregels voor monumenten en rijksbeschermden stadsgezichten zijn in de landelijke wetgeving bepaald (Wabo en Bor). Hoewel dit in het zonnepanelenbeleid en bij de veelgestelde vragen is toegelicht, blijkt dit in de praktijk veel verwarring op te leveren.

De inhoud van de opgave was niet om te bepalen wat er vergunningvrij kan worden, maar om duidelijkheid te geven over de locaties waar inhoudelijk mogelijkheden kunnen worden geboden (en waar dus een vergunning kan worden verleend), met de kaders daarbij gelden.

In de toekomst zullen er met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (naar verwachting medio 2022) iets ruimere mogelijkheden komen om zonnepanelen bij niet-monumenten in de binnenstad vergunningvrij te maken. In de Bruidsschat (de regels die van rijk naar gemeente worden overgeheveld in de toekomst) is thans voorgesteld om platte daken van niet-monumenten vergunningvrij te maken. Bij andere daken blijft maatwerk belangrijk en is het advies daarom om de vergunningplicht in stand te houden. Aan deze vergunningen zijn geen legeskosten verbonden.

Om daarnaast zo daadkrachtig mogelijk op te treden bij de verduurzamingsopgave in de binnenstad, zullen vergunningaanvragen voor zonnepanelen binnen het beschermd stadsgezicht voorrang krijgen in de toetsing door de commissie ruimtelijke kwaliteit. Ook spant de gemeente zich in om de plannen zo goed mogelijk te ondersteunen en is vooroverleg en advisering mogelijk.

2. Adviezen Stakeholders en Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (samenvatting)

Naast de bewonersparticipatie heeft de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit onafhankelijke adviezen opgesteld aan het college voor het concept-zonnepanelenbeleid, vanuit hun formele adviestaak voor het rijksbeschermd stadsgezicht Binnenstad. Daarbij zijn de richtlijnen vanuit het rijk (Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed) gevolgd.

Verder zijn tijdens de participatieperiode separate reacties ontvangen van organisaties die als stakeholders in het proces betrokken waren:

- Het Binnenstads Bewoners Netwerk BBN
- Zon op Amersfoort (en de werkgroep Duurzaamheid van het BBN)
- De Oudheidkundige Vereniging Flehite

De landelijke erfgoedvereniging Heemschut heeft op eigen initiatief een schriftelijke reactie toegezonden in het participatieproces.

De stakeholders waren ook betrokken in de voorfase, bij de evaluatie van het bestaande beleid en bij het opstellen van het concept-beleid.

De reacties van deze organisaties (in de voorfase en tijdens de participatieperiode) zijn onderaan dit document onverkort opgenomen (deel 3)

Evaluatie bestaande beleid en adviezen voorafgaand aan opstelling concept-beleid (2019/ 2020)

Voor de totstandkoming van het nieuwe zonnepanelenbeleid zijn in 2019 en 2020 gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers uit de binnenstad (bewoners- en ondernemersorganisaties, kerken, VvE's e.d.). Daarnaast is advies gevraagd aan betrokken stakeholders op het gebied van erfgoed en duurzaamheid.

Samenvattend waren de conclusies uit deze gesprekken en de adviezen in het voortraject (2019/ 2020):

- Vanuit de bewonersorganisaties (Het Binnenstads Bewoners Netwerk BBN en enkele VvE's) is er in het algemeen begrip voor regels en beperkingen op het gebied van zonnepanelen in het beschermde stadsgezicht. Dit draagt ook bij aan de aantrekkelijkheid van de binnenstad. Door het BBN is een schriftelijk advies opgesteld. Daarin is de wens uitgesproken om de bestaande mogelijkheden voor zonnepanelen te verruimen, (op hoofdlijnen overeenkomstig het thans voorgestelde beleid), met een verruiming van de individuele mogelijkheden. Daarnaast zijn vanuit de binnenstadsbewoners initiatieven genomen die hebben geleid tot collectieve zonnepaneelvoorzieningen met de oprichting van de Coöperatie Zon op Amersfoort.
- De ondernemers die zijn betrokken in het gemeentelijk 'Binnenstadsoverleg' gaven een vergelijkbare reactie, maar benadrukten daarnaast dat het koesteren van de historische waarden in de binnenstad belangrijk is voor de aantrekkelijkheid van het gebied. Ze vragen daarbij om geen belangrijke waarden prijs te geven. Ook gaven ze aan dat de regels evenwichtig en proportioneel moeten zijn, ook bijvoorbeeld in relatie tot de voorwaarden die worden gesteld aan andere ingrepen in de daken, zoals (horeca)-installatievoorzieningen in de binnenstad.

- Vanuit duurzaamheidsorganisaties is er ook begrip voor de erfgoedregels in de binnenstad, maar wordt in algemene zin gestreefd naar stimulering van verduurzaming en verruiming van de mogelijkheden, ook in de binnenstad.
- De Oudheidkundige Vereniging Flehite (Forum Ruimtelijk Erfgoed) heeft in het voortraject een schriftelijk advies gegeven, waarin Het Forum in het algemeen het gebruik van schone energie ondersteunt. Geconstateerd wordt echter dat het plaatsen van zonnepanelen op bestaande (historische) daken meestal grote effecten op de beeldkwaliteit heeft. Het Forum is van mening dat de beleving van de monumentaliteit van de binnenstad als geheel niet verstoord mag worden door het plaatsen van zonnepanelen. Het Forum is verder van mening dat het versoepelen van het beleid kan leiden tot misverstanden, discussies en precedentes: waarom het ene dakvlak wel en het andere dakvlak niet? Het Forum komt dan ook tot de conclusie dat in beginsel een versoepeling van het huidige beleid voor de binnenstad niet wenselijk is en adviseert om bij de energietransitie in de binnenstad prioriteit te geven aan andere vormen van verduurzaming van individuele panden, en daarnaast het toepassen van collectieve oplossingen voor zonnepaneelprojecten en aardgas-loos verwarmen. Voor een klein en waardevol gebied als de binnenstad (1% van de totale omvang van de binnenstad) is dit gerechtvaardigd.
- De gemeentelijke Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (Erfgoedcommissie) heeft een formele rol bij de totstandkoming van erfgoed-gerelateerd beleid in Amersfoort. De commissie heeft geadviseerd over alle in het voortraject geformuleerde voorstellen. Met betrekking tot diverse voorstellen is positief geadviseerd. Over het voorstel om mogelijkheden te gaan bieden op waardevolle daken die niet zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte (straatniveau) is negatief geadviseerd door de commissie. Dit vanwege de bijzondere waarden van het dakenlandschap (en waarde van de luchtbeelden van de historische binnenstad), ook gerelateerd aan de relatief beperkte effectiviteit (bijdrage aan de verduurzamingsopgave) van dit voorstel.

Omdat dit voorstel belangrijk bijdraagt aan het aantal individuele mogelijkheden voor verduurzaming is dit voorstel in de belangenafweging door het college –ondanks dit negatieve advies- toch als onderdeel van het concept-beleid opgenomen en voorgelegd in de participatie.

Reacties op het door het college voorgestelde concept-beleid (2021)

Na het vaststellen van het concept-beleid door het college is –tijdens de participatieperiode- ook opnieuw reactie gevraagd aan de stakeholders en de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit.

De reacties zijn over het algemeen in lijn met de eerdere adviezen. Daarnaast is gereageerd op de uitwerking van de voorstellen en de voorgestelde uitvoeringsrichtlijnen. In onderstaand overzicht (deel 3) zijn de reacties en adviezen van Stakeholders en Commissie Ruimtelijke kwaliteit onverkort opgenomen, zowel de adviezen uit het voortraject (2019/2020) als de adviezen m.b.t. het concrete concept-beleid (2021)

3. Reacties en adviezen van stakeholders en Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (Erfgoedcommissie) – volledige teksten

Hieronder zijn onverkort de reacties en adviezen opgenomen van:

- A. Binnenstads Bewoners Netwerk (BBN), Werkgroep Duurzame Binnenstad en BBN vertegenwoordigers Zon op Amersfoort (2019 en 2021);
- B. Oudheidkundige Vereniging Flehite/ Forum Ruimtelijk Erfgoed (2019 en 2021)
- C. Erfgoedvereniging Heemschut (schriftelijke reactie 2021)
- D. Adviezen Commissie Ruimtelijke Kwaliteit – Erfgoedcommissie (2019/ 2020-2021)

A. Binnenstads Bewoners Netwerk

Advies Binnenstads Bewoners Netwerk BBN – schriftelijke reactie werkgroep Duurzame Binnenstad (voortraject 2019)

Graag willen we jullie bedanken voor de inzage in de stukken voor de mogelijke aanpassing van het beleid inzake zonnepanelen in de binnenstad van Amersfoort. We hebben het besproken in de werkgroep Duurzame Binnenstad en in de vergadering van de BBN op 19 februari 2019.

Voorop staat dat onze werkgroep het belangrijk vindt dat een zo ruim mogelijk beleid wordt gehanteerd voor het plaatsen van zonnepanelen. Desalniettemin zouden we niet willen dat het monumentale karakter van de binnenstad daardoor wordt aangetast. Als denkrichting gaat onze voorkeur daarom uit naar scenario's A t/m E (*toelichting: = A. optimalisering van bestaande mogelijkheden, met name (collectieve) platte daken, B. toevoeging van mogelijkheden op indifferente daken, C. bieden van mogelijkheden op nieuwe invullingen, D. ruimte geven voor zonnepanelen op niet vanaf straatniveau zichtbare (delen van) daken, E mogelijkheden bieden voor toepassing van goede zonnepaneeldakpannen op beeldondersteunende daken*).

Graag willen we daar ook een paar aantekeningen bij plaatsen. Voor de eerstkomende jaren zou de prioriteit moeten worden gegeven aan bestaande en betaalbare oplossingen. Het is heel goed dat tegelijkertijd voortdurend wordt gekeken naar wat de techniek te bieden heeft. Om gaandeweg het beleid aan te passen en te verduidelijken naarmate aantrekkelijke technische oplossingen zich aandienen. In dat kader verdient het aanbeveling dat binnen de gemeente er een loket is dat zeer goed op de hoogte is van de ontwikkelingen op het gebied van zonnepanelen en dat tevens in staat is om snel en kundig de voornemens van burgers en bedrijven te toetsen. Tot slot merken we op dat, hoewel het goed is dat de mogelijkheden om zonnepanelen te plaatsen worden verruimd, het goed zou zijn dat de gemeente een proactieve rol speelt bij het helpen vinden en (financieel) stimuleren van collectieve oplossingen. Hoe meer bewoners van de binnenstad zich aansluiten bij collectieve oplossingen, hoe minder groot de druk is om te zoeken naar individuele oplossingen.

Reactie BBN en Zon op Amersfoort op het geformuleerde concept-beleid (2021)

Gemeente Amersfoort
Afdeling Monumentenzorg
Postbus 4000
3800 EA Amersfoort

Amersfoort 18 mei 2021

Hierbij desgevraagd het officiële standpunt van BBN met betrekking tot verruiming van het zonnepanelenbeleid in de binnenstad. Wij (ondergetekenden, Peter Veeling en Jan Bronius) hebben woensdag 12 mei met Monumentenzorg een prettig en vruchtbaar gesprek gehad, daarbij voortbordurend op eerdere brieven naar de gemeente vanuit BBN werkgroep Duurzaam en BBN werkgroep Openbare ruimte. Lof voor het doorwrochte en wijze voorstel en voor de manier waarop wij worden betrokken.

De BBN werkgroep Duurzaam wil nog meer daken vergunning-vrij maken dan in het gemeentelijke voorstel; voor de BBN werkgroep Openbare ruimte mag het nog terughoudender. BBN als geheel kan zich vinden in het gemeentelijke voorstel met de volgende kanttekeningen:

1. BBN wil benadrukken dat het zonnepanelen beleid gezien moet worden als onderdeel van de totale verduurzaming-opgave. Ook binnenstadbewoners die geen vergunning krijgen voor zonnepanelen dienen door de gemeente geholpen worden om hun energielasten omlaag te brengen en mee te kunnen doen met de energietransitie. De gemeente moet niet alleen maar aangeven dat er veel niet mag.

2. Stel aan binnenstad bewoners extra financiële middelen ter beschikking om te kunnen verduurzamen. We geven wat voorbeelden. Rode zonnepanelen op rode daken zijn kostbaarder in de aanschafftijd; de terugverdiëntijd is ook langer. Collectieve zonnepanelen op grote bedrijfsdaken buiten de binnenstad blijken lastig te realiseren. Brandrisico, bouwkundige beperkingen en het feit dat de gebruiker dikwijls niet de eigenaar is, werken belemmerend.

Collectieve zonneprojecten in wegbermen blijken duur vanwege extra kosten die gemaakt moeten worden om vandalisme en diefstal te bestrijden. Ook moeten ze aan ecologische randvoorwaarden voldoen.

Natuurlijk mag wonen in een prachtige binnenstad extra kosten met zich meebrengen, maar het moet wel in balans blijven.

3. Richt een vergunningen snel-loket in, speciaal voor binnenstadbewoners. Dat snel-loket heeft wat ons betreft drie functies.

a. Allereerst een soepele vergunningverlening. Sommigen van ons hadden teleurstellende ervaringen met het aanvragen van zonnepanelen. Het leek wel of de gemeente een ontmoedigingsbeleid voerde. En 'soepel' betekent wat ons betreft actief probleemoplossend, niet juridiserend verdragend.

b. Op de tweede plaats moeten binnenstadbewoners bij het snel-loket terecht kunnen voor informatie, niet alleen voor snelle vergunningverlening, maar ook voor alternatieven wanneer zij geen vergunning krijgen. De technologische ontwikkelingen gaan snel. We denken aan dunner isolatieglas, onzichtbare dakisolatie, vloerisolatie, warmtepompen, hybride cv ketels waarbij warmte wordt gebruikt om elektriciteit op te wekken. Dat brengt ons bij:

c. Op de derde plaats moet het snel-loket burgers in contact brengen met experts op het gebied van verduurzaming. Experts binnen en buiten het stadhuis. Het moge duidelijk zijn dat dit veel vraagt van de bemensing van dit snel-loket: een probleemoplossende houding, creatief meedenken, brede kennis op gebied van verduurzamen en vergunningen, mandaat van de politiek en een korte lijn met de politiek bv via jaarverslagen en presentaties in de raad.

4. BBN staat achter het terughoudende standpunt van BBN werkgroep Openbare Ruimte, gelieerd aan Flehite. Je ontving van Rob Blaauw (Flehite) een reactie op het gemeentelijke voorstel.

'De zorgvuldigheid die door de Gemeente betracht is om te verenigen wat niet verenigd kan worden, nl. in stand houden van een historisch dakenlandschap met de wens van individuele eigenaren om hun energierekening omlaag te brengen, moet gesteund en verrijnd worden. Inherent aan het wonen in een monumentale stad is het accepteren van de beperkingen aan ingrepen die het beeld zouden kunnen verstoren'.

We willen eigenlijk dat er zo weinig mogelijk noodzaak is om ontsierende zonnepanelen te moeten hebben. Hoe kan de gemeente binnenstadbewoners (meer en minder draagkrachtig) faciliteren om hun energierekening omlaag te brengen zonder dat het middeleeuwse stadsbeeld wordt aangetast door zonnepanelen, pijpen en airco's.

5. BBN ondersteunt vanaf het begin van harte het initiatief van BBN werkgroep Duurzaam om zonnepanelen te leggen op grote daken buiten de binnenstad (coöperatie ZON OP AMERFOORT: Marcus Bergman - Voorzitter, Peter Veeling - Secretaris/Penningmeester, Anton van Kolfschoten - Bestuurslid, Hendrik Stegenga - Bestuurslid).

Omdat het helemaal nog niet zo makkelijk blijkt om vergunning te krijgen en al helemaal niet om ondernemers (buiten de binnenstad) geïnteresseerd te krijgen voor zonnepanelen op hun bedrijfspanden, bepleiten zij om meer daken vergunning vrij maken dan in het gemeentelijke voorstel staat.

- *'geen vergunningsplicht voor platte (groene) daken die niet zichtbaar zijn vanaf de straat*

- *heroverweging van de vergunningsplicht voor daken in de 'gele' gebiedsdelen*

- *uitbreiding van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit/Erfgoedcommissie met leden die specifieke deskundigheid hebben op het gebied van verduurzaming'*

Je wees erop dat het gemeentelijke beleid gebonden is aan landelijke bepalingen. De gemeente kan niet zomaar vergunning-vrij maken wat in landelijke wetgeving anders is bepaald. Met het inwerking treden van de omgevingswet verwacht je ruimere mogelijkheden. Maar zover is het nog niet en ondertussen vinden wij dat het vele werk van ZON OP AMERSFOORT meer steun van de gemeente kan en moet krijgen.

In algemene zin kan de gemeente bij het verstrekken van vergunningen en bij overleg met winkeliersverenigingen etc stimuleren dat er daken beschikbaar komen, zowel voor eigen gebruik als voor bewonersgroepen en eventueel als sponsors met naamsvermelding. In de concept Regionale Energiestrategie van de Regio Amersfoort wordt o.a. gemikt op 165 hectare zonnepanelen op bedrijfsdaken. Voor Amersfoort kijkt men dan m.n. naar de Isselt den de Hoef, waar Zon op Amersfoort echter nul op het rekest heeft gekregen. En voorts 15 hectare op overdekte parkeerterreinen. Om deze aantallen te halen zal er veel actiever moeten worden gehandeld. Bijvoorbeeld door de eigen Flint parkeergarage hiervoor in te zetten.

Tenslotte.

Op de website www.amersfoort.nl/duurzaamergoed wordt bij 'alternatieven' een te rooskleurig beeld geschetst m.b.t. collectieve zonnepanelen, leasen etc. We zien graag dat dat bijgewerkt wordt.

Met vriendelijke groet

Paul Meijer BBN (voorzitter)

Johan Riemersma BBN (vice voorzitter)

Peter Veeling(BBN (werkgroep Duurzaam)

B. Oudheidkundige Vereniging Flehite/ Forum Ruimtelijk Erfgoed (2019 en 2021)

Advies Oudheidkundige Vereniging Flehite/ Forum Ruimtelijk Erfgoed in het voortraject (2019)

Datum: 2 februari 2019

Betreft: Advies zonnepanelenbeleid binnenstad Amersfoort

Op 18 december 2018 is er een gesprek geweest over de mogelijke aanpassing van het zonnepanelenbeleid voor de historische binnenstad van Amersfoort. Hierbij heeft u te kennen gegeven het op prijs te stellen dat van het Forum voor Ruimtelijk Erfgoed (onderdeel OVF) input levert voor een voorstel voor nieuw beleid.

Het stimuleren van het gebruik van schone energie verdient in het algemeen een brede steun. Het is echter algemeen bekend dat het plaatsen van zonnepanelen op bestaande daken meestal geen verrijking van de beeldkwaliteit oplevert.

In de historische binnenstad van Amersfoort gelden nu beperkte mogelijkheden voor het plaatsen van zonnepanelen.

In het gesprek op 18 december zijn een 6 tal scenario's gepresenteerd van; van niets doen tot vrij geven. Het Forum wil daaromtrent graag zijn standpunt aan u kenbaar maken.

Vooropgesteld is het Forum van mening dat de beleving van de monumentaliteit van de binnenstad als geheel niet verstoord mag worden door het plaatsen van zonnepanelen. De huidige vergunningsregeling wordt daarbij als een passend instrument gezien.

De volgende overwegingen zijn hierbij van belang:

Ten eerste is het Forum van mening dat in de historische binnenstad zeer terughoudend met zonnepanelen moet worden omgegaan. De historische binnenstad van Amersfoort is in grote mate gezichtsbepalend voor Amersfoort als geheel. Tegelijkertijd is de omvang van de binnenstad slechts ca. 1% van het totaal bebouwd oppervlak van de stad. Dit rechtvaardigt, in het belang van het historisch erfgoed, om terughoudend te zijn in het toepassen van zonnepanelen in de binnenstad in relatie tot de effectiviteit.

Ten tweede hecht het Forum grote waarde aan de beeldkwaliteit van de binnenstad als samenhangend geheel dat gekenmerkt wordt door hoofdzakelijk aaneengesloten kleinschalige bebouwing. Dit geheel bepaalt de identiteit van de historische binnenstad van Amersfoort. In deze context kunnen monumentale daken niet los gezien worden van andere daken in de directe omgeving. Het dakenlandschap van de historische binnenstad vormt als ware een geheel. Vanuit dit gezichtspunt is een verruiming van het toepassen van zonnepanelen in de historische binnenstad niet wenselijk. Dit geldt niet alleen voor daken die gezien kunnen worden vanaf de openbare weg maar ook voor daken die vanaf de vaak semi openbare groene binnenterreinen gezien kunnen worden. Ook de beleving van de historische binnenstad vanaf de publiekstoegankelijke OLV toren is daarbij een grote factor van belang.

Alleen meer platte daken van meer recente grotere gebouwencomplexen, als bv het stadhuis, kunnen los gezien worden van de samenhangende kleinschalige bebouwing in de binnenstad.

Bij lagere platte daken is de gevoeligheid weer groter en is behoefte aan maatwerk. Hierbij dient bijvoorbeeld rekening te worden gehouden met mogelijk hinderlijke reflectie van het zonlicht op de zonnepanelen.

Het Forum is verder van mening dat het versoepelen van het beleid kan leiden tot misverstanden, discussies, onnodige rechtszaken en precedentes: waarom dat ene dakvlak wel en dat andere dakvlak niet?

Ook voldoen maar weinig daken in de binnenstad aan een optimale ligging met een goede zuid-ligging, een hoek van 35 graden en vrij van hoge belendingen.

Het Forum komt, lettend op het bovenstaande, dan ook tot de conclusie dat in beginsel een versoepeling van het huidige beleid voor de binnenstad niet wenselijk is.

Daarentegen sluit het Forum het opwekken van zonne-energie op basis van nieuwe technieken en innovatieve productenmogelijkheden in de binnenstad niet uit. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een systeem onder de dakbedekking en bij nieuwe of vernieuwde (hele) dakvlakken het toepassen van een volledig historisch passend geïntegreerd zonne-dakpannen systeem.

Tenslotte beveelt Forum aan om bij de energietransitie in de binnenstad meer prioriteit te leggen in het bevorderen van individuele isolatie van panden, het toepassen van collectieve oplossingen voor zonnepaneel projecten en aardgas-loos verwarmen.

Als u het prijs stelt zijn wij gaarne bereid het een en ander toe te lichten.

Advies Oudheidkundige Vereniging Flehite/ Forum Ruimtelijk Erfgoed m.b.t. het opgestelde concept-beleid (2021)

Forum Ruimtelijk Erfgoed Flehite

Aan: Het College van B. en W. en de Raad van de Gemeente
Amersfoort
Stadhuisplein 1
3800 EA Amersfoort

secretaris: R.W. Blaauw
Muurhuizen 21
3811EC Amersfoort
tel.: 06 3524430
r.w.blaauw@hetnet.nl

Afschrift aan: Sandra Hovens en Tessa Beckman

datum: 15 maart 2021
betreft: Reactie op het conceptbeleid zonnepanelen Binnenstad

Geachte College en Raad,

Hierbij willen wij als Forum reageren op uw mail van 3 februari inzake het conceptbeleid zonnepanelen Binnenstad van Amersfoort. Ten eerste bedanken wij u dat u ons advies van 2 februari 2019 heeft meegenomen in het proces om te komen tot nieuw beleid.

Hieronder herhalen wij dan ook nogmaals ons standpunt zoals wij dat op 2 februari aan u hebben geschreven.

“Ten eerste is het Forum van mening dat in de historische binnenstad zeer terughoudend met zonnepanelen moet worden omgegaan. De historische binnenstad van Amersfoort is in grote mate gezichtsbepalend voor Amersfoort als geheel. Tegelijkertijd is de omvang van de binnenstad slechts ca. 1% van het totaal bebouwd oppervlak van de stad. Dit rechtvaardigt, in het belang van het historisch erfgoed, om terughoudend te zijn in het toepassen van zonnepanelen in de binnenstad in relatie tot de effectiviteit.

Ten tweede hecht het Forum grote waarde aan de beeldkwaliteit van de binnenstad als samenhangend geheel dat gekenmerkt wordt door hoofdzakelijk aaneengesloten kleinschalige bebouwing. Dit geheel bepaald de identiteit van de historische binnenstad van Amersfoort. In deze context kunnen monumentale daken niet los gezien worden van andere daken in de directe omgeving. Het daklandschap van de historische binnenstad vormt als ware een geheel. Vanuit dit gezichtspunt is een verruiming van het toepassen van zonnepanelen in de historische binnenstad niet wenselijk. Dit geldt niet alleen voor daken die gezien kunnen worden vanaf de openbare weg maar ook voor daken die vanaf de vaak semiopenbare groene binnenterreinen gezien kunnen worden. Ook de beleving van de historische binnenstad vanaf de publiekstoegankelijke OLV-toren is daarbij een grote factor van belang.

Alleen platte daken van meer recente grotere gebouwencomplexen, als bv het stadhuis, kunnen los gezien worden van de samenhangende kleinschalige bebouwing in de binnenstad.

Bij lagere platte daken is de gevoeligheid weer groter en is behoefte aan maatwerk. Hierbij dient bijvoorbeeld rekening te worden gehouden met mogelijk hinderlijke reflectie van het zonlicht vanaf de zonnepanelen.

Het Forum is verder van mening dat het geven van versoepelingen van het vergunningstelsel kan leiden tot misverstanden, discussies, onnodige rechtszaken en precedentes: waarom dat ene dakvlak wel en dat andere dakvlak niet?

Ook voldoen maar weinig daken in de binnenstad aan een optimale ligging met een goede zuidligging, een hoek van 35 graden en vrij van hoge belendingen.

Het Forum komt, lettend op het bovenstaande, dan ook tot de conclusie dat in beginsel een versoepeling van het huidige vergunningstelsel voor de binnenstad niet wenselijk is.

Daarentegen sluit het Forum het opwekken van zonne-energie op basis van nieuwe technieken en innovatieve productiemogelijkheden in de binnenstad niet uit. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een systeem onder de dakbedekking en bij nieuwe of vernieuwde (hele) dakvlakken het toepassen van een volledig historisch passend geïntegreerd zonne-dakpannen systeem.

Tenslotte beveelt Forum aan om bij de energietransitie in de binnenstad meer prioriteit te leggen in het bevorderen van individuele isolatie van panden, het toepassen van collectieve oplossingen voor zonnepaneel projecten en aardgas loos verwarmen. “

Het huidige beleidsvoorstel heeft onze waardering t.a.v. het zeer uitgebreide onderzoek naar cultuurhistorische waarden van daken in de binnenstad.

Dit onderzoek heeft vervolgens geleid tot een complex van mogelijkheden waarbij per pand regels zijn opgesteld voor het plaatsen van zonnepanelen.

In eerste instantie wordt onderscheid gemaakt tussen zichtbare en niet zichtbare daken. Daarbij wordt het zichtveld vanaf het publieke domein dominant gesteld voor het beleid van het plaatsen van zonnepanelen.

Het Forum vraagt zich daarbij af waarom de beleving vanuit het niet (semi)publieke domein niet is meegewogen. Immers de binnenstad wordt daarmee gediskwalificeerd tot een decor waar blijkbaar de beleving van de passant centraal staat en het belang van de beleving van binnenuit het pand of complex ondergeschikt is. Hiermee wordt de context binnen het beschermd stadsgezicht te kort gedaan.

Het Forum is dan ook van mening dat het beschermd historische daklandschap als geheel beter beschermd moet worden door niet voor alle niet zichtbare daken zonnepanelen toe te staan. Daarbij in het bijzonder te denken beschermd historische (groene) binnen gebieden, die niet direct zichtbaar zijn vanaf de openbare weg zoals bv:

1. Binnenplaats Mariënhof met mogelijkheden voor panelen op zgn. niet zichtbare daken.
2. Beschermd groengebied tussen Hof, Vijver en Havik met mogelijkheden op meerdere vergunning vrije daken.
3. Beschermd groengebied tussen Muurhuizen, Langestraat en Nieuwstraat met mogelijkheden op meerdere vergunning vrije daken.

4. Binnen gebied tussen Muurhuizen Langestraat, Groenmarkt, Appelmarkt en Kerkstraat met mogelijkheden op zgn. niet zichtbare monumentale daken.
5. Beschermd groengebied tussen Langegracht, Paternosterstraat en Breestraat met mogelijkheden op meerdere vergunning vrije daken.
6. Monumentaal complex de Armen de Poth met mogelijkheden op niet zichtbare monumentale daken.
7. Binnenplaats Observantenklooster met mogelijkheden op niet zichtbare monumentale daken.
8. Daarnaast is er onvoldoende rekening gehouden met het zicht vanaf het water (rondvaartboten) en vanuit de historische parkzone rond de binnenstad.

In tweede instantie worden de daken gecategoriseerd in monumentale, beeldbepalende, beeld ondersteunende, afwijkende daken en vergunning vrije daken.

Al deze verschillende categorieën kunnen leiden tot een aantasting van de samenhang van het historische daklandschap.

Het Forum is dan ook van mening dat het daklandschap van het beschermd stadsgezicht van de binnenstad van Amersfoort als één geheel moet worden beschouwd en niet verstoord mag worden door het toelaten van zonnepanelen op zichtbare schuine daken.

Het Forum komt tot de conclusie dat in het huidige conceptbeleidsplan voor zonnepanelen nog te veel is gekeken naar mogelijkheden per onderdeel (per pand) in plaats van naar beperkingen vanuit het geheel (beschermd stadsgezicht) en stelt voor het concept beleidsplan met een aantal verbeter punten bij te stellen.

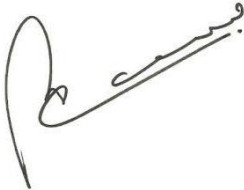
1. Het laten vervallen van de categorie “vergunning vrije mogelijkheden” (blauw gemarkeerd op kaart). Ook zijn deze zgn. niet zichtbare vrije daken op de zonnepanelenkaart soms wel degelijk zichtbaar vanaf het publieke domein.
2. De categorie afwijkende daken laten vervallen en onderbrengen bij waardevolle daken. Alle (zichtbare) daken vallen immers onder het beschermd stadsgezicht.
3. Niet toestaan van niet geïntrigeerde zonnepanelen bij monumentale daken
4. Niet zichtbare schuine daken bij historische complexen/binnentuinen en of bij beschermde groene binnenterreinen als zichtbare daken kwalificeren.
5. De beleving vanaf het water (rondvaartboten) op zgn. (schuine) niet zichtbare achterdaken als zichtbare daken kwalificeren.
6. In principe alleen bij platte daken die hoger zijn dan de aangrenzende belending vergunningsvrij maken.
7. Alle aanvragen voor het plaatsen van zonnepanelen in het beschermd stadsgezicht altijd als maatwerk beoordelen waarbij het uitgangspunt is het historische daklandschap als geheel en waarbij ook de beleving van binnenuit het monument naar de directe omgeving wordt meegewogen (context).

Daarnaast is het Forum van mening dat in het huidige beleidsplan met een grote mate van diversiteit tot het plaatsen van zonnepanelen erg complex is voor een objectieve mate van besluitvorming, beoordeling en handhaving.

Met bovengenoemde verbeter punten wordt volgens Het Forum een meer eenduidige aanpak bewerkstelligd wat ook goed aansluit op de Advieslijn van het RCE.

Wij zijn graag bereid ons voorstel toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Forum Ruimtelijk Erfgoed Flehite

Rob Blaauw
Secretaris

Het Forum bestaat uit:

Tom de Wit, stedenbouwkundige (voorzitter)
Rob Blaauw, volkshuisvester (secretaris)
Nico Vink, stedenbouwkundige
Jan Bos, architect
Trudy de Mooij, voorlichter r.o.
Rudi Gnirrep, bouwkundige
Ed van der Veer, historicus, bedrijfseconoom

Reactie landelijke Erfgoedvereniging Heemschut

De vereniging Heemschut is niet als stakeholder benaderd, maar heeft op eigen initiatief een reactie toegezonden m.b.t. het voorgestelde Zonnepanelenbeleid tijdens de participatieperiode:

29 MAART 2021

Het College van Burgemeester en Wethouders
van de Gemeente Amersfoort
t.a.v. mevr. S. Hovens
Postbus 4000
3800 EA Amersfoort

Amersfoort, 26 maart 2021

Betreft: Reactie op het concept-beleid zonnepanelen Binnenstad

Geacht college,

Op grond van onze doelstellingen ter bescherming van cultuurmonumenten en landschap in Nederland, waardoor wij als belanghebbend dienen te worden aangemerkt, vragen wij als Heemschut Utrecht bij uw College uw aandacht voor het volgende.

De historische binnenstad is, met name binnen de singels, één van de gaafste middeleeuwse binnensteden van Nederland. Mede om die reden is de gehele historische binnenstad van Amersfoort door het Rijk als beschermd stadsgezicht aangewezen. Deze binnenstad vormt slechts een zeer klein deel van het totale bebouwde oppervlak van de gemeente Amersfoort. Om die reden is dit binnen de gemeente dan ook de minst voor de hand liggende locatie voor zonnepanelen op de daken. En indien hier toch toe wordt besloten is de grootste zorgvuldigheid geboden. In ieder geval is maatwerk vereist, dat moet passen binnen het historische daklandschap als geheel, inclusief de beeldondersteunende panden. Dat geldt niet alleen voor de rijks- en gemeentelijke monumenten zelf, maar ook voor alle locaties waarop de daken van de monumentale panden vanuit de openbare ruimte zichtbaar zijn. En niet alleen vanuit straten en pleinen, maar ook vanaf het water en vanuit openbaar toegankelijke binnenterreinen en groenvoorzieningen. En dat zou ook in een aantal gevallen moeten gelden voor monumentale (semi)publieke binnenruimten (bijv. een kloosterhof).

Dat wil echter niet zeggen dat er helemaal niets mogelijk is. In ieder geval kan onderscheid worden gemaakt tussen de oudste kern van de stad binnen de singels en de 15^e eeuwse uitbreiding daarbuiten. Binnen de singels is de monumentdichtheid aanzienlijk groter dan daarbuiten. Verscheidene straten kennen een vrijwel aansluitende bebouwing van rijks- of gemeentelijke monumenten. Hier zouden zonnepanelen aan de voor- of zijkanten van het dak het historische karakter van de binnenstad ernstig verstoren. En ook bij de achterkant van het dak zou dit per geval kritisch moeten worden bezien. Maar binnen de singels zijn ook gebouwen met platte daken.

Bond Heemschut, Vereniging tot Bescherming van Cultuurmonumenten in Nederland.
Opgericht in 1911. Beschermvrouw: H.K.H. Prinses Beatrix

Hierop hoeven zonnepanelen geen bezwaar te zijn, ook niet als het pand een monument is. Maar als het gaat om een platte eenlaagse uitbouw bij een beeldbepalend of monumentaal pand kan het het aanzien wel storen. Dus ook dan zal per geval moeten worden gekeken of zonnepanelen hier mogelijk of wenselijk zijn. In Voor zonnepanelen zouden bijvoorbeeld in aanmerking kunnen komen de bedrijfsgebouwen op het gebied tussen de Muurhuizen, Langestraat en Nieuwstraat. Op 20^e eeuwse gebouwen hoeven zonnepanelen over het algemeen geen bezwaar te zijn. Ook woon- of winkelpanden met platte daken, zoals de bebouwing uit de jaren 70 aan de Breestraat en de Lievevrouwenstraat op het terrein van de voormalige markthallen lenen zich voor de plaatsing van zonnepanelen. Maar in alle gevallen zijn wij van mening dat de zonnepanelen bij monumentale en ook de beeldondersteunende panden niet zichtbaar mogen zijn vanuit de openbare ruimte.

In de binnenstad buiten de singels is meer mogelijk. Grote delen zijn immers na WO II gesloopt en op die plaatsen is nieuwbouw gekomen. Tegen zonnepanelen op nieuwbouw is in principe geen bezwaar, mits wordt voldaan aan de criteria die de RCE heeft gesteld. Wel zou voor de historische uitvalswegen, met name aan de noordzijde van de stad, hetzelfde regime moeten gelden als voor het gebied binnen de singels. In Bloemendalsestraat, Kamp en Grote en Kleine Spui staan veel monumenten en het oorspronkelijke daklandschap is hier op de meeste plaatsen nog vrij gaaf. Dus zonnepanelen zouden hier alleen moeten worden overwogen als sprake is van een plat dak. In de uitvalsstraten aan de andere zijden heeft meer nieuwbouw plaatsgevonden en is wellicht meer mogelijk. Maar ook in de winkelstraten Utrechtsestraat en de Arnhemsestraat, is, ondanks de vele verbouwingen die hier hebben plaatsgevonden, veel van het historische daklandschap bewaard gebleven. Het winkelgebied rond het Sint Jorisplein daarentegen bestaat grotendeels uit nieuwbouw met platte daken dus hier kunnen zonder meer zonnepanelen worden geplaatst. Ook de naoorlogse nieuwbouw tussen de Kamp en de Stadsring biedt mogelijkheden. Op platte daken kunnen zonder meer zonnepanelen worden geplaatst. Voor de flats met schuine rode daken kan eventueel worden gedacht aan een dakbedekking met panelen, die aansluiten bij de kleur van het dak en volgens een systematisch ontwerp, zoals dat wordt voorgesteld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dat valt te verkiezen boven een lappendeken van zwarte panelen op een rood pannendak.

Uiteraard zijn wij bereid het gesprek met u aan te gaan over dit onderwerp.

Met vriendelijke groet,

G.W. (Gerhard) Eshuis

Namens de provinciale commissie Heemschut Utrecht

Bond Heemschut, Vereniging tot Bescherming van Cultuurmonumenten in Nederland.
Opgericht in 1911. Beschermvrouwe: H.K.H. Prinses Beatrix

Adviezen Commissie Ruimtelijke Kwaliteit/ Erfgoedcommissie 2019 en 2020/2021

Advies - Erfgoedcommissie in voortraject (2019)

Toelichting: De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit is het onafhankelijke adviesorgaan voor het college op het gebied van ruimtelijke kwaliteit en erfgoed. Voor plannen en beleidsvorming in het rijksbeschermd stadsgezicht binnenstad heeft de commissie een formele adviesrol aan het college.

Verslag CRK Subcommissie Erfgoed 17-9-2019

[besloten deel –betreft: advies aan college t.b.v. beleidsvorming]

Herziening zonnepanelenbeleid binnenstad

Toelichting

De vraag die bij de subcommissie Erfgoed voorligt, is om te kijken naar mogelijkheden voor toepassing van zonnepanelen in de historische binnenstad van Amersfoort (rijksbeschermd stadsgezicht). Op 11-12-2018 werd het onderwerp eerder in de subcommissie Erfgoed behandeld, waarbij ook wethouder Janssen aanwezig was. Wethouder Janssen sprak hierbij haar wens uit om naast de mogelijkheid van het toepassen van zonnepanelen op platte daken, ook te stimuleren om deze daken te vergroenen. De wethouder zag aanvullende kansen voor duurzaamheidsoplossingen in de binnenstad en benadrukte dat de gemeente al bij bepaalde projecten collectieve voorzieningen stimuleert (sporthal, scholen). Het algemene advies van de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) om dit type historische dakenlandschappen zoveel mogelijk gaaf te houden en te ontzien wordt door de commissie gevolgd. Advies is om vooral in te zetten op energiebesparing (verantwoorde isolatiemaatregelen en gebruik/ gedrag) en op andere vormen van energieopwekking (zowel collectief als op pandniveau). De binnenstad is in oppervlakte zeer klein (minder dan 1%) ten opzichte van de totale stad en vormt een belangrijk visitekaartje voor Amersfoort (ook met bv luchtbeelden van de binnenstad).

Vanwege het belang van verduurzaming wordt –in opdracht van het college van Burgemeester en Wethouders- voor de binnenstad toch gekeken naar de mogelijkheden van verruiming van de individuele toepassing van zonne-energie. Dit om waar mogelijk tegemoet te komen aan wensen van individuele eigenaren. Uitgangspunt van het college is dat daarbij geen belangrijke waarden verloren mogen gaan.

In het huidige zonnepanelenbeleid wordt, vanwege de aanwezige waarden, alleen ruimte gegeven voor het plaatsen van zonne-energie-voorzieningen (aan de buitenzijde/ op het dak) bij platte daken en vergunningvrije achterdakvlakken. Het voorstel is om de beschikbare mogelijkheden voor zonnepanelen in de binnenstad weer te geven op een digitale kappenkaart, die ook beschikbaar kan worden gemaakt op Amersfoort-in-beeld, waardoor bewoners ook digitaal op adres de mogelijkheden voor hun pand kunnen achterhalen.

De subcommissie stemde bij de eerdere behandeling op 11-12-2018 in met een aanpak op basis van een zestal onderzochte mogelijkheden (scenario's). Er is een rubricering gemaakt van de verschillende typen daken en locaties in de binnenstad (zie hieronder bij samenvatting A t/m F). Aan de subcommissie wordt gevraagd te adviseren over de mogelijkheden per type dak.

Beoordeling

Kenmerkend voor de middeleeuwse binnenstad van Amersfoort zijn de (overwegend rode) keramische dakpannen. Veel monumentale daken zijn voorzien van historische (Oude Holle) dakpannen. Ook andere bijzondere typen dakpannen

komen voor (bv kruispannen). Bij restauraties worden deze hergebruikt. Daarnaast zijn enkele bijzondere historische gebouwen in de binnenstad voorzien van een bedekking met natuurleien (schubleien, Oud-Duitse dekking).

Ook veel (relatief) nieuwe invullingen in de binnenstad ondersteunen dit beeld en zijn veelal voorzien van (nieuwe) keramische dakpannen. Daarmee vormen dit beeldondersteunende panden in de historische binnenstad.

Voor de keramische dakpannen geldt dat het materiaal en de kenmerkende textuur, fijnmazigheid, kleur en structuur ervan sterk bepalend zijn voor de kwaliteiten en karakteristieken van het stadsgezicht. (Het aspect 'mooi of lelijk' speelt hierbij een ondergeschikte rol: er bestaan ook zeer fraaie andere materialen, deze sluiten echter niet aan bij de aanwezige kwaliteiten en karakteristieken. Vergelijk bv de fijnmazige klinkerbestrating met een gladde tegel- of asfaltbestrating).

Omdat de keramische dakpannen van grote waarde zijn voor de binnenstad zijn er proeven gedaan met de zonnepaneel-dakpannen die op dit moment op de markt zijn (zwart en rood). Voor monumenten met historische dakbedekkingen vormt dit geen alternatief: deze pannen zijn wezenlijk anders en toepassing van zonnepaneel-dakpannen zou ten koste gaan van het historisch materiaal en het karakteristieke beeld.

Voor (relatief) nieuwe invullingen in de binnenstad die bijdragen aan het totaalbeeld kunnen zonnepaneel-dakpannen mogelijk wel een oplossing kunnen bieden, met de kanttekening dat de rode dakpan op dit moment nog ongeschikt is (sterk spiegelend, zeer contrastrijk). Advies is om hiervoor de marktontwikkelingen af te wachten: er zijn nieuwe producten in ontwikkeling. Verdere kanttekening is dat zonnepaneel-dakpannen een relatief dure en onderhoudsgevoelige oplossing vormen (per pan moet een aansluiting worden gemaakt, dakpannen moeten regelmatig worden gereinigd) . Ook de ervaringen op langere termijn (levensduur) zijn nog onbekend. Als de zonnepanelen aan het einde van hun levensduur zijn moet de gehele dakbedekking worden vervangen.

Reguliere zonnepanelen die geplaatst worden boven de dakpannen zijn weliswaar reversibel en laten de bestaande dakpannen intact, maar ze hebben een enorme impact op het beeld van de (monumentale of beeldondersteunende) panden en van het samenhangende stadsbeeld en dakenlandschap als totaal. Het bestaande karakteristieke beeld gaat daarbij grotendeels verloren. Ook als tijdelijke oplossing is dit daarom ongewenst.

De subcommissie vraagt daarnaast aandacht voor alternatieve duurzaamheidsmaatregelen.

De subcommissie is enthousiast over het voornemen om de specifieke mogelijkheden per pand op digitale kaart beschikbaar te maken. Voor veel monumenten blijven eventuele mogelijkheden echter maatwerk.

Samenvattend kan voor de onderzochte mogelijkheden worden geconcludeerd en geadviseerd:

A. Het optimaliseren van bestaande mogelijkheden en het inzetten van collectieve daken

Oordeel van de subcommissie: zeer positief. Het is wenselijk om de (monumenten)eigenaren in de bijzondere binnenstad te ondersteunen en faciliteren bij verduurzaming. Ondanks het optimaliseren van de mogelijkheden op pand-niveau zullen er bij dit type monumenten en binnensteden beperkingen blijven t.a.v. de energietransitie (of dit zal leiden tot belangrijke concessies aan monumentale waarden en kwaliteit). Vanwege het collectieve en maatschappelijke belang van het erfgoed rechtvaardigt dit ondersteuning in een gezamenlijke aanpak.

Verder zijn in de binnenstad veel kansrijke platte daken nog onbenut. De subcommissie ziet hierbij een aanjagersrol voor de gemeente om inzichtelijk te maken welke mogelijkheden burgers hebben en om daarbij te ondersteunen.

B. Relatief nieuwe, grootschalige complexen die niet of beperkt bijdragen aan de kwaliteit van het stadsbeeld (ook zichtbare dakvlakken)

Oordeel van de subcommissie: Hier kunnen in veel gevallen goed geïntegreerde oplossingen worden ingepast (met panelen in kleur of speciale producten). De samenhang, rust en ruimtelijke kwaliteit vormen hiervoor de belangrijkste criteria (advisering en toetsing door CRK). Per complex moet worden afgewogen of en welke oplossing denkbaar is. Kanttekening: mogelijk zijn niet voor alle complexen passende of rendabele oplossingen voorhanden, het blijft maatwerk om te beoordelen welke mogelijkheden er zijn.

C. Toekomstige nieuwe invullingen

Oordeel van de subcommissie: afhankelijk van de locatie en omvang kunnen mogelijkheden worden ingepast. Op zeer monumentale locaties moeten beeldondersteunende oplossingen worden gezocht (zie E.). Op minder monumentale locaties zijn de criteria overeenkomstig B: ruimte voor goed in het ontwerp geïntegreerde oplossingen. Ook hier blijft het maatwerk waarbij de ruimtelijke kwaliteit centraal staat.

D. Niet zichtbare (monumentale) dakvlakken

Oordeel van de subcommissie: Diverse monumentengemeenten hanteren het criterium dat op (monumentale) dakvlakken die niet zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte (straatniveau) zonnepanelen mogen worden toegepast (met evt. aandacht voor uitvoering en kleur). Bij waardevolle dakenlandschappen kunnen er ook nog criteria m.b.t. zichtbaarheid vanaf uitzichtpunten (publiekstoegankelijke torens e.d.) worden toegevoegd: Zwolle en Kampen doen dit bijvoorbeeld. Amersfoort kan hier ook voor kiezen. Er zijn echter kanttekeningen.

Kanttekeningen: Alleen bij grote daken (bv Joriskerk) leidt dit tot oplossingen die een substantiële bijdrage leveren op energiegebied. Op veel andere daken zijn de mogelijkheden fragmentarisch en beperkt tot enkele panelen. Deze kunnen wel een grote impact hebben op de kwaliteit van het dakenlandschap en binnenterreinen. Deze keuze vraagt daarnaast een intensieve en zorgvuldige toetsing (ambtelijk en CRK). Bij fouten en gedeeltelijke zichtbaarheid ontstaat een glijdende schaal en gaan op termijn de belangrijke kernkwaliteiten van de binnenstad verloren gaan. De daken maken onderdeel uit van de monumentale kernkwaliteiten van de binnenstad. Als je het hebt over 'de kip met het gouden ei' is dit gebied met haar monumentale daken het gouden ei van Amersfoort. Amersfoort heeft een van de meest bijzondere en gave binnensteden van Nederland, hier moet je zuinig op zijn. De historische binnenstad vormt een visitekaartje, ook bijvoorbeeld op luchtfoto's. Monumenten kun je verduurzamen tot zover het monument het aankan. In de binnenstad is de monumentaliteit zo hoog – dat kun je maar één keer fout doen. Het is van belang om de monumentale dakvlakken te ontzien en de historische kern zo origineel mogelijk te houden. De subcommissie is voor verduurzamingsmaatregelen, maar voor de monumentale daken dienen deze onzichtbaar te worden uitgevoerd, waardoor er zo min mogelijk/geen ruimtelijke impact zal zijn en de monumentale kwaliteiten in stand blijven.

Daarnaast attendeert de subcommissie, evenals de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, op het probleem rond inspectie/ herstel/ reparatie achter zonnepanelen (met name bij grote vlakken/ leibedekking, bv Joriskerk en ook bij riet). Een

aanvullend aandachtspunt is de brandveiligheid; veel monumenten hebben al te maken met risico's op dit gebied.

E. Beeldondersteunende (zichtbare) daken

Oordeel van de subcommissie: Bij de beeldondersteunende daken is de waarde van de toepassing van keramische dakpannen over het algemeen hoog. Op basis van de proeven met de huidige zonnepaneel-dakpannen kan worden geconcludeerd dat de zwarte pan plaatselijk kan worden ingepast. Ook hier blijft het maatwerk waarbij de ruimtelijke kwaliteit centraal staat. De rode dakpannen zijn nog van onvoldoende kwaliteit. Voor de rode beeldondersteunende daken is daarop het advies om te wachten op nieuwe ontwikkelingen (die naar verwachting aanstaande zijn).

F. Monumentale en Beeldbepalende (zichtbare) daken

De subcommissie is van oordeel dat de Monumentale en Beeldbepalende zichtbare daken met historische dakbedekkingen vrij moeten blijven van zonne-energievoorzieningen. Hiervoor is geen passende geschikte oplossing, zonder dat dit ten koste gaat van historische waarden en/of het stadsbeeld. Alternatief: Innovatieve systemen voor warmtewinning onder de dakpannen zijn bij deze daken (en bij alle andere categorieën) wel goed inpasbaar, eventueel in combinatie met WKO. Algemeen advies: Verruiming van de mogelijkheden voor zonne-energie vraagt om differentiatie per pand en plek (monumentaal, beeldondersteunend, zichtbaar etc.). Dit kan leiden tot complexe regels en een grote kans op fouten of verkeerde interpretatie (dit is bv ook de ervaring met de landelijke verruiming van de vergunningvrij-regels). Advies is daarom om de mogelijkheden (op hoofdlijnen) per pand op kaart weer te geven, zodat aan eigenaren zoveel mogelijk duidelijkheid vooraf kan worden geboden. Daarnaast blijft maatwerk en toetsing per initiatief noodzakelijk. Het is belangrijk om zeer zorgvuldig en voorzichtig om te gaan met de bijzondere historische binnenstad. Bij verlies van waarden en kwaliteiten is dit veelal onomkeerbaar. Daarnaast adviseert de subcommissie aan de gemeente om een aanjagersrol op zich te nemen voor het optimaliseren van de bestaande mogelijkheden en het inzetten van collectieve daken, waarbij eigenaren en ontwerpers worden gestimuleerd om de kwaliteit van duurzaamheidsoplossingen te verhogen. Te denken valt ook aan het opzetten van een duurzaamheidsprijs voor een meest innovatieve en passende oplossing die rekening houdt met de ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad (vergelijkbaar: gemeente Haarlem heeft prijs 'De Groene Mug'). Het stellen van kwaliteitseisen heeft een positief effect op de ruimtelijke kwaliteit.

Amersfoort 19-9-2019, De secretaris van de CRK subcommissie Erfgoed

Advies Erfgoedcommissie 2020 m.b.t. voorgestelde concept-beleid - uitwerking en uitvoeringsrichtlijnen

Verslag CRK-Erfgoedcommissie 10 november 2020 - Verslag CRK-Erfgoedcommissie 2020

Zonnepanelenbeleid Binnenstad - vervolgbespreking

Doel van de agendering is: de commissie informeren over het geformuleerde conceptbeleid, het proces en daarnaast overleg met betrekking tot nadere invulling van enkele uitvoeringsrichtlijnen en de rol van de commissie.

Toelichting

Monumentenzorg geeft een toelichting op het aangepaste concept zonnepanelenbeleid, dat een verruiming voorstelt met betrekking tot onder meer alle daken die niet zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte. In 2019 heeft de subcommissie, met het oog op de waarden van het historisch dakenlandschap en het beeld vanuit de lucht als belangrijk visitekaartje, op dit punt negatief geadviseerd. De commissie wordt geïnformeerd en daarnaast gevraagd om nader advies met betrekking tot de uitvoeringsrichtlijnen en de toekomstige rol van de commissie in de plantoetsing.

Voor andere categorieën dan platte daken zijn (niet zichtbaar) mogelijkheden ingevoerd. Het uitgangspunt voor zichtbare daken van beeldondersteunende en indifferente daken is de toepassing van geïntegreerde producten of oplossingen. Er wordt een kaart uitgewerkt waarop de mogelijkheden voor de toepassing van zonnepanelen per pand worden aangegeven. De zichtbaarheid van een dak(deel) is het zicht vanuit de openbare ruimte op ooghoogte. Vanuit verschillende punten wordt de zichtbaarheid van een dak bepaald.

De rol van de subcommissie is om te toetsen of aan de gestelde criteria wordt voldaan; dit is en blijft maatwerk. De vraag aan de subcommissie is hoe er gedacht wordt over het toepassen van zonnepanelen in de kleur van het dak op een niet zichtbaar dak. Toepassing hiervan kan kostbaar zijn en minder rendement opleveren. In aansluiting op het advies van de commissie is gekeken naar de daken van indifferente complexen, voor het aanbrengen van zonnepanelen.

Advies

Primair blijft de subcommissie bij haar eerdere advies over de toepassing van zonnepanelen in de binnenstad; het gave dakenlandschap is een visitekaartje voor de stad. De subcommissie merkt op dat het definiëren van de zichtbaarheid juridisch van belang is; dit dient nader te worden uitgewerkt, evenals de wijze waarop de zichtbaarheid is bepaald. De waardering van het dakenlandschap gaat verder dan de beleving op straatniveau. Secundair zijn vragen over kleur, complexwaardes e.d. Een belangrijke vraag voor de subcommissie is of de toepassing van zonnepanelen in de binnenstad, die een kleine korrelgrootte heeft, opweegt tegen de schade die wordt toegebracht aan het waardevolle dakenlandschap. Het rendement lijkt beperkt te zijn. Duurzaamheid is een collectieve opgave, waarvoor buiten de binnenstad wellicht betere (collectieve) oplossingen gevonden kunnen worden.

De subcommissie prefereert de toepassing van zonnepanelen in de kleur van het dak; met de verplichting hiervan wordt wellicht tevens een impuls gegeven aan de verdere ontwikkeling van deze producten. De subcommissie adviseert om alleen staande PV-panelen toe te passen, indien mogelijk, en eventueel passtukken voor te schrijven.

CRK – subcommissie Erfgoed – samenvatting aanvullend advies m.b.t. concept-uitvoeringsrichtlijnen maart 2021

In maart 2021 is door de Erfgoedcommissie nog aanvullend geadviseerd over de concept-uitvoeringsrichtlijnen voor het zonnepanelenbeleid zoals opgenomen in het door het college vastgestelde concept-beleid.

Samengevat:

- Er zijn enkele tekstuele wijzigingen voorgesteld ter verduidelijking en geadviseerd wordt om de voorbeeldfoto's zoveel mogelijk te laten overeenstemmen met de regels, bv m.b.t. de afstand tot de dakranden (of om bij de afbeeldingen te vermelden dat het om een indicatie gaat)

- Er is aandacht gevraagd voor een goede (juridische) definitie van het criterium zichtbaarheid vanuit de openbare ruimte/ vanaf ooghoogte (met verwijzing naar voorbeeld gemeente Amsterdam)
- De zichtbaarheid vanaf de Onze-Lieve-Vrouwetoren vormt nog een punt van aandacht. Dit is niet opgenomen als uitgangspunt in het concept-beleid. Vanwege de ligging van de toren zou dit de mogelijkheden voor toepassing van zonnepanelen sterk beperken. De subcommissie vraagt in dit kader wel aandacht voor een zorgvuldige inpassing, zodat het beeld vanaf de toren zo rustig mogelijk blijft.
- Verder wordt opnieuw aandacht gevraagd voor inspanningen gericht op collectieve en andere alternatieve oplossingen en een integrale benadering van de verduurzamingsopgave en voor de binnenstad.
De commissie beveelt aan om als gemeente een actieve rol te spelen in het tot stand brengen van collectieve voorzieningen. Zo kunnen wellicht meer passende oplossingen gevonden worden, waarbij kleine daken kunnen worden ontzien.